

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Pastuszko

w sprawie z powództwa P. Spółka Akcyjna w W.

przeciwko B. M.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 28 stycznia 2026 r.

wniosku Rzecznika Finansowego o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Janusza Niczyporuka i sędziego Sądu Najwyższego Aleksandra Stępkowskiego od orzekania w sprawie II NSNc 124/25 ze skargi nadzwyczajnej Rzecznika Finansowego od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 17 października 2024 r., sygn. III Ca 17/24,

oddala wniosek.

[D.Z.]

UZASADNIENIE

Pismem z 1 grudnia 2025 r. Rzecznik Finansowy (dalej także: „Rzecznik” lub „wnioskodawca”) i pismem z 7 stycznia 2026 r., na podstawie art. 49 § 1 i art. 50 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2024, poz. 1568 ze zm., dalej: „k.p.c.”), w związku z art. 95 pkt 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2024, poz. 622) i w związku

z art. 398²¹ oraz art. 391 § 1 k.p.c., wniósł o wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego Janusza Niczyporuka i Aleksandra Stępowskiego od orzekania w sprawie o sygn. akt II NSNc 124/25.

W uzasadnieniu Rzecznik wskazał, że „[u] podstaw niniejszego wniosku o wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego leży wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 4 września 2025 r., C-225/22. „R” S.A. przeciwko A W „T” sp. z o.o.”. Jednocześnie, powołując się na zasadę pierwszeństwa prawa UE, zaznaczył, że jest on zobowiązany do korzystania ze swoich kompetencji w taki sposób, aby wyroki TSUE były wykonywane. Stąd – jak dalej wywodził – ciąży na nim obowiązek podejmowania wszelkich czynności procesowych, które mogą doprowadzić do tego, aby skład orzekający w sprawie, w której wniósł środek zaskarżenia, był ukształtowany w sposób zgodny ze standardami europejskimi.

Rzecznik przytaczając pkt 2 sentencji wyroku TSUE z dnia 4 września 2025 r., zauważył dodatkowo, że w określonych okolicznościach orzeczenie Sądu Najwyższego powinno być uznane za niebyłe. Podniósł, że z treści samego wyroku TSUE wynika, iż „(...) nie każde orzeczenie wydane z udziałem każdego sędziego powołanego po zmianie sposobu doboru składu Krajowej Rady Sądownictwa, dokonanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r., powinno być uznane za nieistniejące, lecz takie, które zostało wydane przez sąd w składzie obejmującym przynajmniej jednego sędziego powołanego w identycznych okolicznościach z tymi, które charakteryzowały powołanie trzech sędziów, tworzących organ odsyłający w sprawie zakończonej wyrokiem TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r.. C-718/21. Chodzi o orzeczenia wydane przez Sąd Najwyższy w składzie, którego zasiadał sędzia powołany na podstawie uchwały Krajowej Rady Sądownictwa nr 331/2018 z dnia 28 sierpnia 2018 r., której wykonanie zostało wstrzymane postanowieniem Naczelnego Sądu Administracyjnego, a która następnie została uchylona przez ten sąd”.

W kontekście powyższego Rzecznik podkreślił, że sędziowie Sądu Najwyższego Janusz Niczyporuk i Aleksander Stępowski zostali powołani na podstawie wskazanej wyżej uchwały i że w momencie ich powołania przez Prezydenta RP na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego wykonanie

uchwały Krajowej Rady Sądownictwa było wstrzymane postanowieniem Naczelnego Sądu Administracyjnego. Zaznaczył zarazem, że okoliczności powołania sędziów objętych wnioskiem są tożsame z tymi, o których mowa w wyroku TSUE z 4 września 2025 r., wobec czego istnieje realne prawdopodobieństwo, że orzeczenie wydane z udziałem tych sędziów zostanie w przyszłości uznane za niebyłe.

Wnioskodawca sygnalizacyjnie wskazał na fakt istnienia w obrocie prawnym uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2025 r., sygn. III PZP 1/25, podnosząc jednocześnie, że w jego ocenie rozstrzygnięcie to w znacznym stopniu zwiększa skalę analizowanego ryzyka.

Dalej Rzecznik zauważył, że za swój obowiązek poczytuje mitygację ryzyka, iż orzeczenie wydane przez Sąd Najwyższy zostanie uznane za niebyłe i nie będzie respektowane przez sądy powszechne, a przez to nie będzie wywoływało skutków prawnych. Jak zaznaczył, podważałoby to zaufanie osoby, która zwróciła się do Rzecznika Finansowego o wywiedzenie środka zaskarżenia, do państwa i wymiaru sprawiedliwości, ale też podważałoby zasadę pewności prawa, prawa do sądu i rzetelnego procesu.

Sędzia Sądu Najwyższego Aleksander Stępkowski wskazał, że mocą zasady prawnej wynikającej z uchwały składu siedmiu sędziów III CZP 44/23 z 10 października 2024 r. wiążącej wszystkie składy Sądu Najwyższego „wniosek o wyłączenie sędziego od rozpoznania sprawy oparty wyłącznie na okolicznościach towarzyszących powołaniu tego sędziego nie wywołuje skutków prawnych; w takiej sytuacji stosuje się *per analogiam* art. 53¹ § 2 i 3 k.p.c.”. Podniósł przy tym, że wniosek Rzecznika oparty jest wyłącznie na okolicznościach towarzyszących jego powołaniu na urząd sędziego i ma do niego zastosowanie powoła wyżej zasada prawna. W jego ocenie skierowania wniosku do przydziału, jak i wezwania do zajęcia stanowiska w sprawie bezskutecznego wniosku stanowi naruszenie ww. zasady prawnej. Sędzia zauważył też, że sposób zorganizowania wymiaru sprawiedliwości państwa członkowskiego UE nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej, o czym wyraźnie przypomniano w mającej moc zasady prawnej uchwale połączonych izb Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2025 r., I NZP 7/25. Zaznaczył zarazem, że Uchwała ta odstąpiła od zasady prawnej

wynikającej z powołanej we wniosku Rzecznika Finansowego – uchwale siedmiu sędziów Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych III PZP 1/25, która tym samym utraciła jakąkolwiek doniosłość normatywną.

Sędzia Sądu Najwyższego Janusz Niczyporuk nie złożył w sprawie oświadczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 48 § 1 k.p.c, Sędzia jest wyłączony z mocy samej ustawy:

1) w sprawach, w których jest stroną lub pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziałuje na jego prawa lub obowiązki; 2) w sprawach swego małżonka, krewnych lub powinowatych w linii prostej, krewnych bocznych do czwartego stopnia i powinowatych bocznych do drugiego stopnia; 3) w sprawach osób związanych z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli; 4) w sprawach, w których był lub jest jeszcze pełnomocnikiem albo był radcą prawnym jednej ze stron; 5) w sprawach, w których w instancji niższej brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia, jako też w sprawach o ważność aktu prawnego z jego udziałem sporządzonego lub przez niego rozpoznanego oraz w sprawach, w których występował jako prokurator; 6) w sprawach o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, jeżeli brał udział w wydaniu tego orzeczenia.

W art. 48 § 2 k.p.c. wskazano, że powody wyłączenia trwają także po ustaniu uzasadniającego je małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli. Natomiast w art. 48 § 3 k.p.c. przewidziano, że sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego skargą o wznowienie lub skargą nadzwyczajną, nie może orzekać co do tej skargi.

Stosownie do art. 49 § 1 k.p.c., niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 48, sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie.

Artykuł 50 § 1 k.p.c. stanowi, że wniosek o wyłączenie sędziego strona zgłasza na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa się toczy, uprawdopodobniając przyczyny wyłączenia.

Jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego (m.in. w sprawie Sądu Najwyższego o sygn. II CSKP 989/22), przepisy art. 49 k.p.c. i art. 48 § 1 k.p.c. służą nie tylko zabezpieczeniu neutralnego osądu w konkretnej sprawie, lecz mają także na celu zapewnienie, aby osąd ten prezentował się jako bezstronny w ocenie opinii publicznej (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 13 grudnia 2005 r., SK 53/04, OTK-A 2005, Nr 11, poz. 134 i z 24 lipca 2008 r., P 8/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 84).

Ocena, czy konkretna okoliczność może budzić uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego, powinna mieć charakter obiektywny; decydujące znaczenie w tej mierze ma możliwość powstania uzasadnionej wątpliwości co do bezstronności sędziego w sprawie, nie zaś to, czy sędziemu da się postawić zasadny zarzut braku obiektywizmu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 19 listopada 1981 r., IV PZ 63/81; 17 grudnia 2014 r., I UO 3/14, niepubl.). Nie bez znaczenia mogą być w tym zakresie także pozory lub przypuszczenia, jeśli są obiektywnie uzasadnione (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 18 marca 1970 r., II CO 18/69, niepubl.; 30 kwietnia 1975 r., II CZ 60/75, niepubl.). Standard tej oceny powinien być wysoki, chodzi bowiem nie tylko o zapewnienie rzeczywiście neutralnego rozstrzygnięcia sprawy, lecz także dbałość o wizerunek sądu jako bezstronnego, która służy budowaniu zaufania społeczeństwa do wymiaru sprawiedliwości.

W odróżnieniu od art. 48 k.p.c. wymieniającego *expressis verbis* przypadki, w których dochodzi do wyłączenia sędziego, art. 49 § 1 k.p.c. określa dwie przesłanki umożliwiające uwzględnienie wniosku o wyłączenie sędziego. Po pierwsze, może to nastąpić, gdy w okolicznościach konkretnej sprawy występuje obiektywna, a więc weryfikowalna, wątpliwość co do jego bezstronności. Po drugie, gdy wątpliwość ta ma charakter uzasadniony (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2025 r., I Zo 188/24).

Bezstronność jest synonimem obiektywizmu, braku uprzedzeń i neutralności wobec stron, a także niekierowania się przy rozstrzyganiu sprawy względami, które miałyby charakter inny niż merytoryczny.

Dla oceny, czy sędzia zachowuje obiektywizm, nie jest wystarczające subiektywne przekonanie wnioskodawcy o braku bezstronności sędziego. Z uwagi na przyjętą przez ustawodawcę konstrukcję tej instytucji niezbędne staje się tutaj uwzględnienie obiektywnych, racjonalnych i dających się zweryfikować okoliczności konkretnej sprawy, przemawiających za wyłączeniem sędziego od jej rozpoznania.

W orzecznictwie podkreśla się, że instytucja wyłączenia nie tylko wzmacnia zasadę bezstronności i niezawisłości, ale również pozbawia sędziego prawa rozpoznania przydzielonej mu sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2004 r., III CO 2/04). Z tego względu wnoszący o wyłączenie sędziego powinien uprawdopodobnić wystąpienie takich okoliczności, które obiektywnie mogą rzutować na bezstronność i niezawisłość sędziowską (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z: 10 stycznia 2017 r., III UO 3/16; 13 września 2017 r., IV CO 124/17; 29 listopada 2018 r., IV CO 222/18; 10 maja 2023 r., II NSNc 133/23; 16 stycznia 2025 r., I Zo 188/24).

Jednocześnie w piśmiennictwie zauważa się, że wobec aktualnego brzmienia art. 49 § 1 k.p.c. potencjalnie każda okoliczność może stanowić o wyłączeniu sędziego, o ile rzecz jasna będzie ona budzić uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego i będzie mieć charakter obiektywny. „(...) gwarancje bezstronności sędziowskiej nie mogą być ograniczone jedynie do istnienia możliwości wyłączenia sędziego ze względu na istnienie jego bezpośrednich relacji ze stroną o charakterze osobistym, lecz muszą być pojmowane szerzej; sędzia powinien być wyłączony także wtedy, gdy z powodów innych niż osobiste (interpersonalne) zachodzą uzasadnione wątpliwości co tego, że wydane orzeczenie będzie efektem w pełni neutralnego rozpoznania i rozstrzygnięcia” (J. Gudowski, *Komentarz do art. 49 k.p.c.*, [w:] Ereciński T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze. Artykuły 1-124*, wyd. VI).

W realiach rozpoznawanej sprawy Rzecznik oparł wniosek o wyłączenie wskazanych sędziów Sądu Najwyższego na art. 49 § 1 k.p.c., uzasadniając go wyrokiem TSUE z 4 września 2025 r. dotyczącym w istocie rzeczy zasiadania w składach sędziów powołanych w 2018 r. na podstawie uchwały Krajowej Rady Sądownictwa, której wykonanie zostało wstrzymane postanowieniem Naczelnego Sądu Administracyjnego, wydanym na podstawie art. 388 § 1 k.p.c. w związku z ówczesnym brzmieniem art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 389), a która następnie została uchylona przez Naczelny Sąd Administracyjny. Wskazał przy tym wyraźnie, że sędziowie objęci przedmiotowym wnioskiem zostali powołani na podstawie ww. uchwały. Jednocześnie, przytaczając takie podstawy wniosku o wyłączenie, wspominał o uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2025 r., sygn. III PZP 1/25.

W uznaniu Sądu Najwyższego tak ukształtowany wniosek nie zasługuje na uwzględnienie. Ocena ta bierze się stąd, że wnioskodawca nie przedstawił okoliczności, które budzą uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności ww. sędziów i mają charakter obiektywny. Tym samym nie spełnił on wymogów określonych w art. 49 § 1 k.p.c.

Do powyższej konkluzji prowadzi analiza uzasadnienia przedmiotowego wniosku. Z tej bowiem wynika, że Rzecznik, wyjaśniając swoje stanowisko, nie odniósł się w żaden sposób ani do przedmiotu sprawy, ani do występujących w niej podmiotów, podał natomiast wyłącznie sygnaturę, strony i nazwisko sędziów wyznaczonych do jej rozpoznania. W takiej sytuacji trudno uznać, że wskazane przezeń okoliczności mają związek z ww. sprawą i w konsekwencji – przy uwzględnieniu użytej argumentacji – mogą być potraktowane jako racjonalne i obiektywne okoliczności przemawiające za wyłączeniem sędziów objętych wnioskiem.

Niezależnie od wysuniętej wyżej argumentacji Sąd Najwyższy wskazuje, że orzeczenie TSUE, które zostało przytoczone przez Rzecznika i które tenże uznał za okoliczność uzasadniającą wyłączenie, z uwagi na fakt, że w istocie rzeczy ogranicza się do okoliczności powołania ww. sędziów na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek KRS ukształtowanej przepisami ustawy z dnia

8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw, nie może stanowić podstawy wniosku składanego w trybie art. 49 § 1 k.p.c. Konieczność takiego kierunku interpretacji obowiązujących przepisów narzucają wydane w przeszłości orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z 23 lutego 2022 r., P 10/19 oraz z 2 czerwca 2020 r., P 13/19.

Zajmując takie stanowisko, Sąd Najwyższy przypomina, że zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Oznacza to, że wszystkie podmioty występujące w postępowaniu, w tym wnioskodawca oraz organy stosujące prawo – także Sąd Najwyższy – pozostają nimi związane.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

[D.Z.]

[a.ł]